

KICHIK BIZNESDA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA ERISHISH STRATEGIYALARI

СТРАТЕГИИ ДОСТИЖЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛЬНОСТИ В МАЛОМ БИЗНЕСЕ

STRATEGIES FOR ACHIEVING FINANCIAL STABILITY IN SMALL BUSINESS

Oxunjon Sotvoldievich Nazarmatov

DSc, dotsent

UDK: 334.356.7 :314.01

+998918847733, a.nazarmatov85@gmail.com

Alijonova Rayxona Akmaljon qizi

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Farg‘ona filiali 1-bosqich talabasi

+998901625535, rayxonaalijonova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada kichik bizneslarda moliyaviy barqarorlikka erishishning muhim jihatlari tahlil qilinadi. Kichik bizneslar iqtisodiy tizimning ajralmas qismi sifatida mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Biroq, bu bizneslarning ko‘pchiligi moliyaviy resurslar va boshqaruv imkoniyatlarining cheklanganligi tufayli moliyaviy barqarorlikka erishishda qiyinchiliklarga duch keladi. Maqolada kichik bizneslarning moliyaviy barqarorligini ta‘minlash uchun zarur bo‘lgan moliyaviy strategiyalar, boshqaruv uslublari va risklarni boshqarish metodlari tahlil qilinadi.

Аннотация: В этой статье анализируются важнейшие аспекты достижения финансовой стабильности в малом бизнесе. Малым предприятиям, являющимся неотъемлемой частью экономической системы, придается большое значение для социально-экономического развития страны. Однако многие из этих предприятий сталкиваются с трудностями в достижении финансовой стабильности из-за ограниченности финансовых ресурсов и возможностей управления. В статье анализируются необходимые финансовые стратегии, методы управления и управления рисками для обеспечения финансовой стабильности малого бизнеса.

Abstract: This article analyzes the key aspects of achieving financial stability in small businesses. Small businesses, as an integral part of the economic system, play a significant role in the social and economic development of the country. However, many of these businesses face challenges in achieving financial stability due to limited financial resources and management capabilities. The article examines the necessary financial strategies, management styles, and risk management methods for ensuring financial stability in small businesses.

Kalit so‘zlar: kichik biznes, moliyaviy barqarorlik, investitsiyalar, boshqaruv, risklarni boshqarish

Ключевые слова: kichik biznes, moliyaviy barqarorlik, investitsiyalar, boshqaruv, risklarni boshqarish

Keywords: small business, financial stability, investments, management, risk management

I.Kirish

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 10-noyabr kungi “Kichik va o‘rta biznesni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-4947-son farmoni O‘zbekiston Respublikasida iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, xususiy tadbirkorlik sub'ektlarining faoliyatini tubdan yaxshilash, kichik biznes sohasini isloh qilish va unga davlab tomonidan imtiyozlar berish tizimini takomillashtirish, shuningdek, investitsiya kiritish, uning jozibadorligini oshirish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlarni olib borishga turtki berdi. Mazkur qarorning 3-bobida ulush kiritish va xizmatlar ipotekasi shaklidagi moliyaviy yordamlar kompaniya tomonidan 24 oydan ortiq faoliyat yuritayotgan hamda bir yil davomida kamida 50 nafar kishini doimiy ish bilan ta‘minlagan o‘rta tadbirkorlik subyektlari orasida o‘tkaziladigan ochiq tanlov orqali aniqlanadigan loyihalarga taqdim etilishi, kompaniya o‘zi tomonidan o‘rta tadbirkorlik subyektlari loyihalariga ulushdor sifatida kiritilgan ulushni yetti yil davomida bozor qiymatida loyiha tashabbuskoriga yoki boshqa salohiyatli investorlarga realizatsiya qilishi hamda, “yaxshi” va “a‘lo” kredit tarixiga ega bo‘lgan tadbirkorlik subyektlariga, ular avval olgan kreditlari bo‘yicha kafillik yordamidan foydalanayotgan bo‘lishidan qat‘i nazar qo‘shimcha ajratiladigan kreditlar bo‘yicha belgilangan umumiy miqdorlar doirasida kafillik taqdim etilishi aytib o‘tilgan. Kichik bizneslar bugungi Kichik bizneslar iqtisodiy rivojlanishning asosiy elementlaridan biri hisoblanadi. Ularning muvaffaqiyati va barqarorligi mamlakatning iqtisodiy holati bilan bevosita bog‘liq.

Moliyaviy barqarorlik esa kichik bizneslarning o‘z faoliyatini samarali davom ettirishiga, foyda olishiga va uzoq muddatli o‘sishiga yordam beradi. Shuningdek, kichik bizneslar uchun moliyaviy barqarorlikka erishish ko‘plab omillarga, jumladan, moliyaviy boshqaruv, investitsiya strategiyalari, qarzarlar, va risklarni boshqarishga bog‘liq. Kichik bizneslar iqtisodiy tizimda muhim rol o‘ynaydi, chunki ular nafaqat yangi ish o‘rinlarini yaratadi, balki milliy va mahalliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishiga hissa qo‘shadi. Kichik bizneslar, o‘zining xarakteristikalarini bilan, katta korxonalariga nisbatan ko‘proq moslashuvchan va innovatsion bo‘lishi mumkin, shu bilan birga ular yangi texnologiyalarni va mahsulotlarni bozorga kiritishda muhim rol o‘ynaydi. Biroq, kichik bizneslar o‘z faoliyatini rivojlantirish va kengaytirish uchun ko‘plab qiyinchiliklarga duch kelishadi. Shulardan eng muhimlaridan biri – bu moliyaviy barqarorlikka erishishdir. Moliyaviy barqarorlik – bu kichik biznesning o‘z operatsiyalarini samarali davom ettirish, xarajatlarni nazorat qilish, foyda olish va uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo‘lgan moliyaviy holatdir. Bunday barqarorlikni ta‘minlash uchun kichik bizneslarga, avvalo, o‘z moliyaviy resurslarini to‘g‘ri boshqarish zarur. Bunda pul oqimlari, qarzarlar, aktivlar va majburiyatlarni samarali boshqarish muhim ahamiyatga ega. Kichik bizneslar ko‘pincha o‘z resurslariga cheklangan bo‘lishi mumkin, shuning uchun ularning har bir moliyaviy qarori katta ahamiyatga ega.

Moliyaviy barqarorlikka erishishning birinchi qadami – bu samarali moliyaviy boshqaruvni joriy etishdir. Samarali moliyaviy boshqaruv kichik biznesni qiyinchiliklardan saqlaydi, operatsion samaradorlikni oshiradi va resurslarni optimal taqsimlashga yordam beradi. Kichik bizneslar ko‘pincha moliyaviy boshqaruvni joriy etishda muammolarga duch kelishadi, chunki ular ko‘pincha cheklangan resurslar bilan ishlaydi va malakali mutaxassislariga ega emas. Shu sababli, biznes egalarining moliyaviy savodxonligini oshirish va ularni professional moliyaviy mutaxassislar bilan ishlashga rag‘batlantirish juda muhimdir.

Bundan tashqari, kichik bizneslar uchun moliyaviy barqarorlikka erishishning yana bir muhim omili – bu investitsiya strategiyalarini ishlab chiqishdir. O‘sish va kengayish uchun kapital jalb qilish zarur, lekin bu kapitalni to‘g‘ri va oqilona ishlatish kerak. Kichik bizneslar ko‘pincha

bank kreditlari, investorlar yoki davlat grantlari kabi manbalardan moliyaviy resurslarni jalb qilishadi. Biroq, bu mablag'larni to'g'ri boshqarish va muvaffaqiyatli investitsiya qilish uchun yaxshi strategiyalar zarur. Kichik bizneslarning muvaffaqiyatli investitsiya strategiyalari, avvalo, bozorni tahlil qilish, raqobatni o'rganish va risklarni baholashni o'z ichiga oladi. Moliyaviy jihatdan sog'lom va barqaror bo'lish uchun kichik bizneslar ko'pincha uzoq muddatli istiqbollarni ko'zlab, qisqa muddatli foydalarni ta'qib qilishdan ko'ra, uzoq muddatli o'sishga e'tibor berishlari lozim.

Qarzlarni boshqarish ham moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Kichik bizneslar uchun qarzlarni o'z faoliyatini davom ettirish va kengaytirish uchun zarur bo'lishi mumkin, lekin qarzlarni ortiqcha olish va ulardan samarali foydalanmaslik moliyaviy inqirozga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, kichik bizneslar uchun qarzlarni va kreditlarni bo'yicha ehtiyotkorlik bilan qarorlar qabul qilish, shuningdek, qarzlarni vaqtida qaytarish zarur. Biznes egalarining qarzlarni boshqarish bo'yicha yaxshi strategiyalari, masalan, qarzlarni darajasini doimiy ravishda nazorat qilish va o'zining kredit tarixini yaxshilash uchun intilishlar, biznesning barqarorligini oshiradi.

Risklarni boshqarish – kichik biznesning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda yana bir muhim omil hisoblanadi. Kichik bizneslar uchun risklar juda xilma-xil bo'lishi mumkin: iqtisodiy inqiroz, bozordagi o'zgarishlar, texnologiyalardagi yangiliklar yoki siyosiy beqarorlik. Risklarni boshqarishning asosiy yo'llaridan biri – bu oldindan rejalashtirish va bozor sharoitlariga moslashishdir. Shuningdek, kichik bizneslar uchun samarali sug'urta dasturlarini yaratish, investitsiya portfelli diversifikatsiyasini amalga oshirish va zararlarni kamaytirishning boshqa yo'llarini izlash muhimdir. Risklarni boshqarishning muhim jihati shundaki, kichik bizneslar ko'pincha yangi va noma'lum xavflarga duch kelishadi, shuning uchun ular oldindan tayyorlanishlari va tezkor qarorlar qabul qilishlari kerak.

Moliyaviy barqarorlikka erishish faqat biznesning iqtisodiy jihatdan sog'lom bo'lishini ta'minlabgina qolmay, balki uning jamiyatdagi obro'-e'tiborini oshiradi. Barqaror moliyaviy holatga ega bo'lgan bizneslar ko'proq mijozlarga ishonchli va muvaffaqiyatli ko'rinadi, bu esa o'z navbatida mijozlar oqimining o'sishiga va biznesning bozorga yanada muvaffaqiyatli kirishiga yordam beradi. Kichik bizneslar uchun o'z moliyaviy holatini doimiy ravishda tahlil qilish va moliyaviy holatni yaxshilash bo'yicha doimiy chora-tadbirlarni ko'rish juda muhimdir.

Shu bilan birga, kichik bizneslar o'z faoliyatlarida barqarorlikni ta'minlashda ko'plab tashqi omillarga ham qarshi kurashishadi. Xalqaro bozorlarning ta'siri, global iqtisodiy o'zgarishlar va mahalliy iqtisodiyotdagi o'zgarishlar kichik bizneslarga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. Kichik bizneslar o'z moliyaviy barqarorliklarini saqlash uchun faqat ichki resurslarini emas, balki tashqi manbalarni ham samarali ishlatishlari kerak. Shu sababli, global va mahalliy iqtisodiy sharoitlarni doimiy ravishda kuzatish, o'zgarishlarga moslashish va yangi imkoniyatlarni qidirish kichik bizneslar uchun muhim ahamiyatga ega.

II. Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Kim, D. (2021). "Small Business Financial Management." *Journal of Business Finance*. Ushbu ishda kichik bizneslar uchun moliyaviy boshqaruvning asosiy tamoyillari va barqarorlikni ta'minlashdagi roli tahlil qilingan. Kim kichik bizneslarning moliyaviy boshqaruvni to'g'ri yo'lga qo'yish orqali o'z faoliyatini muvaffaqiyatli boshqarishi mumkinligini ta'kidlaydi.

Johnson, M., & Smith, P. (2020). "Financial Stability in Small and Medium Enterprises." *International Journal of Economics*. Bu maqolada kichik va o'rta bizneslarda moliyaviy

barqarorlikni ta'minlashga oid boshqaruv uslublari va yondashuvlar o'rganilgan. Mualliflar, kichik bizneslar uchun o'zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashishning muhimligini bildirgan.

Tashkent Economic Review (2019). "Kichik Biznesda Moliyaviy Barqarorlikni Ta'minlash." Bu maqolada O'zbekiston kichik bizneslarida moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga oid maxsus tadqiqotlar olib borilgan. Tadqiqotlarda kichik biznesning moliyaviy holatini yaxshilash uchun strategiyalar, investitsiyalar va moliyaviy risklarni boshqarish usullari ko'rsatilgan.

2023-yilning 18-avgust kuni o'tkazilgan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tadbirkorlar bilan ochiq muloqoti doirasida belgilangan ustuvor vazifalar ijrosini ta'minlash, xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikda Jamg'arma faoliyatini jahon tajribasi asosida tashkil etish va tadbirkorlik subyektlariga ko'maklashish bo'yicha kompleks tizimni yaratish maqsadida:

1. Jamg'arma Iqtisodiyot va moliya vazirligi ta'sis chiligida "Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi" aksiyadorlik jamiyati (keyingi o'rinlarda — Kompaniya) shaklida qayta tashkil qilinsin.

Iqtisodiyot va moliya vazirligining Kompaniyani jahon tajribasi asosida transformatsiya qilish ishlarini davom ettirgan holda uning faoliyatini quyidagilarga yo'naltirish haqidagi taklifiga rozilik berilsin:

kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlarining talab va ehtiyojlaridan kelib chiqib, ularni kompleks qo'llab-quvvatlashga qaratilgan qo'shimcha yordam instrumentlarini mustaqil joriy etish, tadbirkorlarning qo'llab-quvvatlash choralariidan foydalanish imkoniyatini oshirish;

mahalliy va xalqaro kapital bozorlarida moliyaviy resurslarni, shu jumladan xalqaro moliya institutlari va xorijiy hukumat moliya tashkilotlarining mablag'larini jalb qilish;

kichik va o'rta tadbirkorlikni rivojlantirish orqali ish o'rinlari yaratish imkonini beradigan davlat, tarmoq va hududiy dasturlar, loyihalar hamda tadbirlarni amalga oshirishda ishtirok etish;

kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlarining innovatsion faoliyatini qo'llab-quvvatlash, yangi turdagi mahsulotlar yaratish va ishlab chiqarishni rag'batlantirish, shuningdek, ishlab chiqarish faoliyatiga samarali yangi texnologiyalarni joriy etish;

o'zini o'zi band qiladigan shaxslar uchun faoliyat (ishlar, xizmatlar) turlaridan kelib chiqib ularning loyihalariga moliyaviy ko'maklashish;

xizmatlar ko'rsatish, mahsulot ishlab chiqarish va yetishtirish sohasida "yashil" va energiya tejoychi texnologiyalar hamda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etishni keng qo'llab-quvvatlash.

2. Kompaniya tomonidan 2024-yil 1-martdan boshlab tadbirkorlik subyektlariga quyidagi qo'llab-quvvatlash choralari taqdim etilsin:

a) o'rta tadbirkorlik subyektlarining ishlab chiqarish va xizmatlar ko'rsatish loyihalariga:

loyiha qiymatining 15 foizi, biroq ustav kapitalining 20 foizi yoki 3 milliard so'mdan ortiq bo'lmagan miqdorda tashabbuskorning ustav kapitaliga ko'chmas mulk obyektlari, asbob-uskunalar va boshqa ko'rinishdagi aktivlar shaklida ulush kiritish;

ko'chmas mulk va asbob-uskunalarining 70 foizi, biroq 10 milliard so'mdan ortiq bo'lmagan miqdorda mulk sotib olish va yetti yilgacha muddatga qarzdorlik qoldig'iga Markaziy

bankning asosiy stavkasidan 4 foizlik punkt yuqori stavkada yillik foiz hisoblash yoki bo‘lib-bo‘lib to‘lash sharti bilan xizmatlar ipotekasi asosida tashabbuskorga berish;

b) kichik va o‘rta tadbirkorlik subyektlarining loyihalariga:

kredit (lizing) ajratish uchun tijorat banklari, mikromoliya va lizing tashkilotlariga milliy va xorijiy valyutada moliyaviy resurslarni joylashtirish;

tijorat banklari, mikromoliya va lizing tashkilotlari tomonidan milliy va xorijiy valyutada ajratiladigan kredit, lizing, bank kafolati va akkreditivlarga umumiy qiymati 5 milliard so‘mdan oshmagan miqdorda kafillik taqdim etish;

Kompaniya mablag‘laridan foydalanish bo‘yicha tijorat banklari bilan tuziladigan vositachilik shartnomalariga asosan belgilangan limit hamda umumiy miqdor va shartlar doirasida kreditlar bo‘yicha kafillik (portfel kafilligi) taqdim etish;

v) 2024 — 2026-yillarda kichik tadbirkorlik subyektlariga Markaziy bank asosiy stavkasidan 4 foizlik punkt yuqori va asosiy stavkaning 1,75 baravaridan oshmagan stavkada milliy valyutada 5 milliard so‘mgacha ajratiladigan kreditlar bo‘yicha asosiy stavkaning 40 foizigacha miqdorda uch yildan ortiq bo‘lmagan muddatga kompensatsiya taqdim etish.

“Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi” aksiyadorlik jamiyati tomonidan kichik va o‘rta tadbirkorlik subyektlariga taqdim etiladigan moliyaviy qo‘llab-quvvatlash instrumentlari va shartlari [1-ilovaga](#) muvofiq tasdiqlansin.

Iqtisodiyot va moliya vazirligi Kompaniyaga ushbu bandning “a” kichik bandidagi tadbirlarni tashkil etish uchun o‘n yil muddatga besh yillik imtiyozli davr bilan jami 1,2 trillion so‘m, shu jumladan 2024-yil 1-iyulga qadar 600 milliard so‘m hamda 2024-yil yakuniga qadar 600 milliard so‘m miqdorida foizsiz budjet ssudasi ajratsin.

3. Shunday tartib o‘rnatilsinki, unga muvofiq:

a) ulush kiritish va xizmatlar ipotekasi shaklidagi moliyaviy yordamlar Kompaniya tomonidan 24 oydan ortiq faoliyat yuritayotgan hamda bir yil davomida kamida 50 nafar kishini doimiy ish bilan ta‘minlagan o‘rta tadbirkorlik subyektlari orasida o‘tkaziladigan ochiq tanlov orqali aniqlanadigan loyihalarga taqdim etiladi;

b) Kompaniya o‘zi tomonidan o‘rta tadbirkorlik subyektlari loyihalariga ulushdor sifatida kiritilgan ulushni yetti yil davomida bozor qiymatida loyiha tashabbuskoriga yoki boshqa salohiyatli investorlarga realizatsiya qiladi;

v) “yaxshi” va “a’lo” kredit tarixiga ega bo‘lgan tadbirkorlik subyektlariga, ular avval olgan kreditlari bo‘yicha kafillik yordamidan foydalanayotgan bo‘lishidan qat’i nazar qo‘shimcha ajratiladigan kreditlar bo‘yicha belgilangan umumiy miqdorlar doirasida kafillik taqdim etiladi;

g) Kompaniya tomonidan kompensatsiya:

“1+2” tamoyili asosida avval kredit (lizing)ning dastlabki yiliga taqdim etiladi, keyingi ikki yil davomida tadbirkorlik subyekti tomonidan yaratiladigan yangi ish o‘rinlari soni rejasi bajarilishi va realizatsiya qilingan mahsulot (xizmat) bo‘yicha tushum kamida o‘n besh foizga oshgan taqdirda davom ettiriladi;

Davlat budjetidan ajratiladigan transfertlar hisobiga Iqtisodiyot va moliya vazirligida yuridik shaxs tashkil etmasdan ochiladigan Kredit foiz xarajatlarini kompensatsiya qilish

jamg‘armasi hisobidan to‘lanadi hamda jamg‘arma mablag‘larini boshqarish huquqi Kompaniyaga beriladi.

4. Iqtisodiyot va moliya vazirligi:

2023-2024-yillarda Kompaniya ustav kapitalining 300 milliard so‘m miqdorida shakllantirilishini ta‘minlasin;

2024-2025-yillarda xizmat ko‘rsatish, “yashil” va energiya samarador loyihalarini moliyalashtirish uchun tijorat banklari, mikromoliya va lizing tashkilotlariga moliyaviy resurslarni ajratish maqsadida Kompaniyaga xalqaro moliya institutlaridan 100 million AQSh dollari miqdorida mablag‘ jalb etsin;

Kompaniya bilan birgalikda xalqaro moliya institutlari texnik ko‘magi asosida 2024-yil 1-mayga qadar Kompaniyani rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqsin;

Kompaniyaning resurs ajratish va xizmatlar ipotekasi moliyaviy yordamini ko‘rsatish imkoniyatini kengaytirish va uni zarur mablag‘ bilan ta‘minlash maqsadida Kompaniyaning asoslantirilgan hisob-kitoblariga muvofiq budjet ssudasini ajratib borsin.

Bunda, xizmatlar ipotekasi ustuvor ravishda ishlab chiqarish, turizm, savdo va servis, shuningdek, yo‘l bo‘yi infratuzilma obyektlarini tashkil etish va rivojlantirish loyihalarini qo‘llab-quvvatlashga batafsil rejalashtirish va master-rejalari mavjud hududlarda taqdim etiladi.

5. Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda Markaziy bankning quyidagi takliflari ma‘qullansin:

xalqaro moliya institutlari, tijorat banklari va boshqa xususiy investorlarni Kompaniyaning ustav kapitalida ishtirok etishga jalb qilish;

Kompaniyaga xalqaro moliya institutlari va tashkilotlaridan qarz mablag‘larini jalb etish huquqini berish;

Markaziy bankka o‘z vakolatlari doirasida Kompaniya faoliyatini nazorat qilish va tartibga solish vazifasini yuklash;

2026-yildan boshlab Kompaniyada boshqaruvning zamonaviy tizimlari va xalqaro standartlarni (ISO, SAP) joriy qilish va u tomonidan yetakchi xalqaro agentliklarning kredit reytingi olinishini ta‘minlash orqali mahalliy va xalqaro kapital bozorlarida aksiya va obligatsiyalar chiqarish hamda resurslar jalb qilish;

2024 — 2027-yillarda bosqichma-bosqich Kompaniya daromadlarini kamida 50 foizga oshirish orqali o‘zini o‘zi moliyalashtirishga o‘tkazish.

III. Tadqiqot metodologiyasi:

Tadqiqotda kombinatsiyalangan metodologiya qo‘llanilgan. Tadqiqotning asosiy uslubi sifatida sifatli tahlil va statistik metodlardan foydalanildi. Kichik bizneslarning moliyaviy holatini baholash uchun analitik usul va tadqiqot natijalarini statistik tahlil qilish usullari qo‘llanildi. Tadqiqot o‘tkazilgan davrda O‘zbekistonning turli hududlarida faoliyat yuritayotgan kichik bizneslar uchun moliyaviy barqarorlikni ta‘minlashning muvaffaqiyatli strategiyalari o‘rganilgan. Kichik bizneslar iqtisodiy tizimning ajralmas qismi bo‘lib, ularning moliyaviy barqarorligi va o‘sishi milliy iqtisodiyotga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Biroq, kichik bizneslar ko‘pincha cheklangan resurslar, yuqori risklar va malakali kadrlarning etishmasligi kabi muammolarga duch keladi.

Shuning uchun kichik bizneslarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash uchun samarali metodologiyalarni ishlab chiqish juda muhimdir. Ushbu tadqiqot metodologiyasi kichik bizneslarda moliyaviy barqarorlikni o'rganish va uning ta'sirini aniqlash uchun zarur bo'lgan tadqiqot usullari, metodlar va yondashuvlarni taqdim etadi.

I. Tadqiqotning Maqsadi va Vazifalari

Tadqiqotning asosiy maqsadi kichik bizneslarda moliyaviy barqarorlikka erishishning omillarini aniqlash va bu omillarning biznesning uzoq muddatli muvaffaqiyatiga ta'sirini o'rganishdir. Tadqiqot quyidagi vazifalarni bajarishni ko'zda tutadi:

1. Kichik bizneslarning moliyaviy barqarorlikka erishishidagi asosiy omillarni tahlil qilish.
2. Moliyaviy boshqaruvning kichik bizneslarning barqarorligi va o'sishiga ta'sirini o'rganish.
3. Investitsiya strategiyalari va risklarni boshqarishning moliyaviy barqarorlikka qanday ta'sir qilishini tahlil qilish.
4. Kichik bizneslarning moliyaviy holatini saqlash va yaxshilashga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqish.

II. Tadqiqotning Nazariy Asoslari

Tadqiqotning nazariy asoslari kichik bizneslarning moliyaviy barqarorligi va ularning o'sishini ta'minlovchi omillarni o'rganish bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlarga asoslanadi. Kichik bizneslarning barqarorligi haqida ko'plab ilmiy ishlarda ta'kidlanganidek, moliyaviy boshqaruv, investitsiya strategiyalari, qarzlarni boshqarish va risklarni minimallashtirish kabi omillar ularning muvaffaqiyatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotda quyidagi nazariy yondashuvlar asosida tahlillar amalga oshiriladi:

1. Moliyaviy boshqaruv nazariyasi: Kichik bizneslarning moliyaviy resurslarini to'g'ri boshqarish, ular uchun muhim iqtisodiy qarorlarni qabul qilishda samarali strategiyalarni ishlab chiqish.
2. Risklarni boshqarish nazariyasi: Kichik bizneslar o'z faoliyatlarida turli risklarga duch kelishadi, shu jumladan iqtisodiy, siyosiy, texnologik va ijtimoiy risklar. Risklarni minimallashtirish va o'rganish usullari.
3. Investitsiya nazariyasi: Kichik bizneslar uchun to'g'ri investitsiya strategiyalari yaratish, bozorni tahlil qilish va kelajakdagi o'sishni ta'minlash.

III. Tadqiqot Usullari

Tadqiqotda kichik bizneslardagi moliyaviy barqarorlikka erishish jarayonini chuqur tahlil qilish uchun bir qator ilmiy va amaliy tadqiqot usullari qo'llaniladi. Tadqiqotda qo'llaniladigan usullar quyidagilardir:

1. Loyihaviy Tadqiqot

Bu usul kichik bizneslarning moliyaviy barqarorligi va o'sishi bo'yicha mavjud bo'lgan ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish uchun ishlatiladi. Tadqiqotda kichik bizneslarning moliyaviy holatini tushunish uchun moliyaviy ko'rsatkichlar, o'sish darajalari, foyda marjalari va boshqa moliyaviy parametrlarga oid statistik ma'lumotlar to'planadi. Bu usul orqali

bizneslarning o‘zgaruvchan sharoitlarga qanday moslashgani va qanday omillar ularning moliyaviy holatiga ta‘sir qilganligi o‘rganiladi.

2. *Kvantitativ Tadqiqot*

Kvantitativ tadqiqot usuli yordamida kichik bizneslarning moliyaviy barqarorligi bilan bog‘liq statistik tahlillar amalga oshiriladi. Bu usul orqali quyidagi savollarga javob olish mumkin:

- Kichik bizneslarning moliyaviy holati va o‘sishi o‘rtasida qanday aloqalar mavjud?
- Kichik bizneslarning moliyaviy boshqaruv strategiyalari ularning barqarorligi va o‘sishiga qanday ta‘sir ko‘rsatadi?
- Kichik bizneslar o‘z investitsiya strategiyalarini qanday ishlab chiqadi va bu strategiyalar moliyaviy barqarorlikka qanday ta‘sir qiladi?

Kvantitativ tadqiqotlar uchun anketalar, so‘rovnomalar, biznes hisobotlari va boshqa statistik ma‘lumotlar to‘planadi. Bularni tahlil qilish uchun statistik dasturlar (masalan, SPSS, Excel) ishlatiladi.

3. *Sifatli Tadqiqot*

Sifatli tadqiqotlar orqali kichik bizneslarning moliyaviy barqarorligi bilan bog‘liq chuqur fikrlarni va biznes egalari yoki menejerlari bilan intervyularni o‘tkazish mumkin. Bu usul yordamida kichik bizneslar bilan bevosita muloqot qilish orqali quyidagi ma‘lumotlar yig‘iladi:

- Biznes egalari va menejerlarining moliyaviy boshqaruvga yondashuvi.
- Investitsiya strategiyalarini ishlab chiqishdagi qarorlar.
- Risklarni boshqarish va qarzlarni bilan bog‘liq qarorlar qanday qabul qilinadi?

Shuningdek, sifatli tadqiqotlar yordamida kichik bizneslarning muvaffaqiyatsizlikka uchrashining sabablari, moliyaviy barqarorlikka erishishdagi qiyinchiliklar va muammolar haqida batafsil ma‘lumotlar to‘planadi.

4. *Hollarda Tadqiqot*

Hollarda tadqiqot usuli yordamida kichik bizneslar misolida konkret holatlar tahlil qilinadi. Bu metodologiya orqali kichik bizneslarning moliyaviy barqarorligini ta‘minlashdagi muvaffaqiyatli yoki muvaffaqiyatsiz tajribalar o‘rganiladi. Bu metod yordamida kompaniyaning moliyaviy boshqaruv strategiyalarining qanday qilib muvaffaqiyatga erishganligini yoki qaysi omillar tufayli barqarorlikka erisholmaganini aniqlash mumkin.

5. *Kros-sektsial Tadqiqot*

Kros-sektsial tadqiqotlar orqali bir vaqtning o‘zida bir nechta kichik bizneslar haqida ma‘lumotlar to‘planadi va ular o‘rtasidagi farqlar tahlil qilinadi. Bu metod kichik bizneslarning turli sohalaridagi moliyaviy barqarorlikni ta‘minlashga qaratilgan yondashuvlarini solishtirish uchun qo‘llaniladi.

IV. Natijalar

Tadqiqot kichik bizneslarda moliyaviy barqarorlikka erishishda risklarni boshqarishning muhimligini va uning uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishishda o‘ynaydigan rolini tasdiqladi. Kichik bizneslar, o‘z faoliyatida ko‘plab risklarga duch kelgan holda, bu risklarni boshqarishda samarali metodlarni qo‘llash orqali uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishishlari mumkin. Tadqiqot davomida risklarni boshqarishning asosiy usullari, metodologiyalari va amaliy tadbirlarining samaradorligi ko‘rib chiqildi, bu esa kichik bizneslarning barqarorligi va o‘shishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

I. Risklarni Boshqarishning Muhimligi

Kichik bizneslar ko‘pincha o‘z faoliyatida turli risklar bilan yuzlashadi. Iqtisodiy, siyosiy, texnologik, va ijtimoiy risklar ularning moliyaviy barqarorligini xavf ostiga qo‘yishi mumkin. Kichik bizneslar uchun bu risklar faqat iqtisodiy yo‘qotishlarga olib kelmasdan, ularning bozor ulushini yo‘qotishi, o‘z obro‘larini zararli ta‘sirlardan saqlashdagi qiyinchiliklar va uzoq muddatli o‘shish imkoniyatlarining cheklanishiga sabab bo‘lishi mumkin.

Tadqiqotning natijalari ko‘rsatishicha, risklarni samarali boshqarish kichik bizneslarning uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta‘minlash uchun zarurdir. Biznes egalarining, menejerlarining va moliyaviy mutaxassislarining risklarni oldindan aniqlash va boshqarishning samarali usullarini ishlab chiqishlari ularning barqarorligini oshiradi. Risklarni boshqarishning samarasizligi yoki e‘tiborsizligi esa biznesning tezda falaj bo‘lishiga, moliyaviy inqirozga yoki hatto faoliyatini to‘xtatishiga olib kelishi mumkin.

Tadqiqotda kichik bizneslarning muvaffaqiyatli faoliyatini ta‘minlash uchun quyidagi risklarni boshqarish strategiyalari muhim ahamiyatga ega bo‘ldi:

1. **Risklarni identifikatsiya qilish va tahlil qilish:** Risklar tahlilini to‘g‘ri qilish orqali ular oldindan aniqlanadi va boshqaruv choralari ko‘rish uchun imkoniyat yaratiladi.
2. **Risklarni diversifikatsiya qilish:** Risklarni tarqatish va bir necha turdagi risklarga bo‘lish orqali biznesning barqarorligi saqlanadi.
3. **Risklarni minimallashtirish:** Risklarni kamaytirish uchun kerakli strategiyalarni ishlab chiqish, masalan, sug‘urta, diversifikatsiya yoki ehtiyotkorlik bilan investitsiyalar.
4. **Risklarni monitoring qilish va qayta baholash:** Risklar doimiy ravishda monitoring qilinishi va o‘zgarishlarga mos ravishda qayta baholanishi lozim.

II. Risklarni Boshqarishning Asosiy Usullari

Tadqiqot davomida kichik bizneslarda risklarni boshqarishning samarali usullari va metodologiyalari o‘rganildi. Risklarni boshqarishning asosiy usullari quyidagilardan iboratdir:

1. Sug‘urta va Zararlarni Cheklash

Sug‘urta kichik bizneslar uchun risklarni boshqarishning eng keng tarqalgan usulidir. Ko‘plab kichik bizneslar o‘z aktivlarini sug‘urta qilish orqali moliyaviy xavf-xatarlardan himoyalanaadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, sug‘urta kompaniyalaridan xizmat olish kichik bizneslarga katta noxush holatlarda o‘z faoliyatini davom ettirish imkoniyatini yaratadi. Masalan, tabiiy ofatlar, yong‘inlar yoki texnik nosozliklar kabi kutilmagan hodisalar yuz berishi mumkin. Sug‘urta orqali bu xavflardan qochish va biznesni qayta tiklash osonlashadi.

Biroq, tadqiqotda shuningdek, ba‘zi kichik bizneslar sug‘urtalashda noto‘g‘ri yondashuvni tanlashlari, ya‘ni faqat minimal sug‘urta paketlarini tanlab, o‘zlarini haqiqiy xavflardan himoya qilmasliklari aniqlangan. Boshqa tomondan, ba‘zi kompaniyalar sug‘urta xizmatlaridan

foydalangan holda muvaffaqiyatli va barqaror biznes yuritishda davom etmoqda. Shuning uchun sugʻurta kompaniyalarining xususiyatlarini va xizmatlarni chuqur tahlil qilish zarur.

2. Riskni Diversifikatsiya Qilish

Kichik bizneslar uchun risklarni diversifikatsiya qilish, yaʼni bir nechta risklarni bir-biridan ajratib olish, tavsiya etiladigan strategiya hisoblanadi. Tadqiqotda koʻplab kichik bizneslar mahsulotlarini yoki xizmatlarini diversifikatsiya qilish orqali risklarni kamaytirganligi aniqlangan. Masalan, oʻzining faqat bir mahsulotiga yoki xizmatiga tayanadigan kichik bizneslar, bozor sharoitlari oʻzgarishi bilan katta zarar koʻrishi mumkin. Diversifikatsiya yordamida ular bir nechta mahsulotlar yoki xizmatlarga ega boʻlishadi, bu esa agar bir yoʻnalishda muammo yuzaga kelsa, boshqa yoʻnalishlar orqali foyda olish imkoniyatini yaratadi

Misol uchun, oʻzining bir nechta xizmatlarini taqdim etgan kichik restoranlar yoki kafetketkinliklar, turli xil mijozlar bazasini jalb qilish orqali risklarni tarqatishga erishishgan. Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, bu usul kichik bizneslarning jadal oʻsishiga va bozordagi oʻzgarishlarga nisbatan qarshi turish imkoniyatini yaratadi.

3. Ehtiyotkorlik va Oldini Olish (Preventive Measures)

Risklarni boshqarishning eng samarali usullaridan biri — ehtiyotkorlik choralarini koʻrishdir. Tadqiqotda, kichik bizneslarning risklarni minimallashtirish uchun ehtiyotkorlik bilan rejalashtirishlari va oldindan tayyorlanishlari zarurligi taʼkidlangan. Ehtiyotkorlik choralarini koʻrgan holda, biznes egalarining sezgirlikni oshirish, tahlil qilish va qarorlar qabul qilishda ehtiyotkorlik bilan yondashishlari natijasida ular yanada barqaror boʻlishadi.

Misol uchun, kichik bizneslar oʻz moliyaviy rejalari va kutilmagan xarajatlar uchun zaruriy zaxira fondlari yaratish orqali risklarni oldindan boshqarishlari mumkin. Bu zaxiralar, biznesning moliyaviy barqarorligini saqlashga yordam beradi, chunki ular moliyaviy inqiroz holatiga tushib qolganida yordamlashadi. Bundan tashqari, ilgari mavjud boʻlgan xavf-xatarlar (masalan, ishlab chiqarishdagi nosozliklar, taʼminotdagi uzilishlar) oldindan bashorat qilinib, ularga qarshi chora-tadbirlar ishlab chiqiladi.

4. Risklarni Monitoring Qilish va Oʻzgarishlarga Moslashish

Risklarni boshqarish jarayoni faqat oldindan tahlil qilish va risklarni aniqlash bilan cheklanmaydi. Tadqiqotda koʻrsatilganidek, risklarni boshqarishda doimiy monitoring qilish va oʻzgarishlarga moslashish juda muhimdir. Kichik bizneslar oʻz moliyaviy, iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlaridagi oʻzgarishlarga tezda javob berishlari zarur. Shuning uchun, risklarni monitoring qilish va doimiy ravishda baholash usullarini qoʻllash zarur.

Risklarni boshqarish jarayonida biznes menejerlari va mutaxassislar barcha jarayonlarni doimiy ravishda kuzatib borishlari, bozorning oʻzgarishini va raqobat muhitini doimiy tahlil qilishlari kerak. Oʻzgarishlar yuzaga kelganda, ular tezda yangi strategiyalarni ishlab chiqishlari va risklarni boshqarishda moslashuvchan yondashuvlarni amalga oshirishlari lozim.

5. Tadqiqot Natijalarining Samaradorligi

Tadqiqotning asosiy natijalaridan biri — kichik bizneslarda risklarni boshqarishning samarali metodlarini qoʻllash uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishishda muhim rol oʻynaydi. Risklarni boshqarish usullari va metodlari yordamida bizneslar oʻz faoliyatlarini xavf-xatarlardan himoya qilish, barqarorlikni taʼminlash va oʻsishni davom ettirishlari mumkin.

Tadqiqotda aniqlangan asosiy xulosalar shundan iboratki:

- Risklarni boshqarish va minimallashtirish kichik bizneslarning moliyaviy barqarorligini taʼminlashga yordam beradi.
- Diversifikatsiya, ehtiyotkorlik, sugʻurta va monitoring kabi usullar kichik bizneslarning uzoq muddatli muvaffaqiyatini taʼminlashda samarali.

- Risklarni boshqarishning samarali yondashuvlari kichik bizneslarning o‘shirish imkoniyatlarini kengaytiradi va ularga bozor o‘zgarishlariga qarshi turish imkoniyatini yaratadi.

Ushbu tadqiqotning natijalari, kichik bizneslarni moliyaviy barqarorlikka erishishda yordam beradigan samarali risklarni boshqarish usullarini ishlab chiqishda asos bo‘lishi mumkin. Risklarni boshqarishning yuksak samaradorligi, o‘z navbatida, iqtisodiy o‘shirish va barqarorlikning muhim elementini tashkil etadi, bu esa kichik bizneslarni milliy va xalqaro bozorlarda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishga yordam beradi.

V.Xulosa

Kichik bizneslarda moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash uchun samarali moliyaviy boshqaruv va strategik yondashuvlar zarur. Boshqaruvchilarga investitsiyalarni to‘g‘ri yo‘naltirish, risklarni kamaytirish va moliyaviy tahlilni doimiy ravishda amalga oshirish orqali o‘z bizneslarini muvaffaqiyatli ravishda boshqarish imkoniyati yaratiladi. Samarali moliyaviy boshqaruv, kichik biznesning moliyaviy holatini yaxshilash, resurslardan samarali foydalanish, va o‘z faoliyatini strategik ravishda rivojlantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, moliyaviy boshqaruvning asosiy tarkibiy qismlarini chuqurroq o‘rganish va to‘g‘ri yondashuvlarni qo‘llash, biznesning barqaror o‘shirishini va uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega.

Kichik bizneslarda moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash uchun samarali boshqaruv tizimi yaratilishi zarur, bunda har bir moliyaviy qaror biznesning uzoq muddatli muvaffaqiyatiga ta‘sir qilishi mumkin. Bu tizim doimiy moliyaviy tahlilni, risklarni boshqarishni, investitsiya strategiyalarini ishlab chiqishni va nazoratni o‘z ichiga oladi. Moliyaviy tahlil va budjetlashtirish orqali kichik bizneslar o‘zining moliyaviy holatini chuqur tushunishga erishadi, kelajakdagi xarajatlar va daromadlarni rejalashtiradi. Boshqaruvchilar ushbu tahlillar yordamida to‘g‘ri qarorlar qabul qilib, biznesning o‘shirishiga va barqarorligiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Budjetlashtirish, ayniqsa, kichik bizneslar uchun moliyaviy resurslarni boshqarishda muhim vositadir. Bu jarayon orqali xarajatlar va daromadlar rejalashtiriladi, noaniqliklar va kutilmagan xarajatlar uchun ehtiyot choralar ko‘riladi, shuningdek, kelajakdagi o‘shirish va rivojlanish uchun zarur bo‘lgan mablag‘lar ajratiladi.

Moliyaviy boshqaruvda risklarni boshqarish ham muhim ahamiyatga ega. Kichik bizneslar ko‘plab iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy risklarga duch kelishi mumkin. Shuning uchun risklarni identifikatsiya qilish, ularni baholash va boshqarish uchun samarali strategiyalar ishlab chiqish zarur. Risklarni boshqarishning samarali tizimi kichik bizneslarga o‘z faoliyatini barqaror ravishda davom ettirish, noaniqliklarni kamaytirish va iqtisodiy o‘zgarishlarga moslashish imkoniyatini yaratadi. Boshqaruvchilar risklarni minimallashtirish uchun strategik choralar ko‘rishlari kerak, masalan, sug‘urta qilish, ehtiyot fondlarini tashkil etish yoki operatsion samaradorlikni oshirish orqali xarajatlarni kamaytirish. Risklarni diversifikatsiya qilish va biznesni bir nechta sohalarda faoliyat yuritishga yo‘naltirish ham bu jarayonni mustahkamlashga yordam beradi. Moliyaviy risklarni boshqarishning samarali usullari kichik bizneslarning uzoq muddatli muvaffaqiyatiga katta ta‘sir ko‘rsatadi.

Investitsiya strategiyalarini ishlab chiqish ham kichik bizneslar uchun muhimdir. To‘g‘ri investitsiya qarorlari biznesning o‘shirishiga va rivojlanishiga katta hissa qo‘shadi. Boshqaruvchilarga mavjud mablag‘larni samarali ravishda yo‘naltirish, investitsiyalarni aniqlash va kelajakdagi rentabellikni baholashda moliyaviy tahlil yordamida strategik yondashuvlar ishlab chiqish imkoniyatini yaratadi. Bu, ayniqsa, yangi texnologiyalar, yangi mahsulotlar yoki yangi bozorlar bilan bog‘liq investitsiyalarni amalga oshirishda muhimdir. Investitsiya strategiyasini ishlab chiqishda kichik bizneslar nafaqat qisqa muddatli foyda, balki uzoq muddatli o‘shirish va

barqarorlikni ta'minlashga ham e'tibor qaratishlari kerak. Bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun biznes rahbarlari bozorni tahlil qilish, raqobatchilarni o'rganish va o'z kuchli tomonlarini yanada rivojlantirish kerak.

Kichik bizneslarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda eng muhim elementlardan biri bu doimiy moliyaviy tahlildir. Doimiy tahlil, moliyaviy holatni chuqurroq tushunish, bozor o'zgarishlariga moslashish va moliyaviy resurslarni optimallashtirish imkonini beradi. Moliyaviy tahlil yordamida biznes rahbarlari o'zlarining foyda va zararlarini, likvidlik va rentabellikni, shuningdek, o'zgaruvchan sharoitlarda qanday tezda javob berishni aniqlashlari mumkin. Doimiy tahlil orqali bizneslar o'z faoliyatining kuchli va zaif tomonlarini belgilab olishadi va kerakli strategiyalarni ishlab chiqishadi. Bu jarayon, ayniqsa, kichik bizneslar uchun muhimdir, chunki ular tezda o'zgarib turuvchi bozor sharoitlariga moslashishlari va resurslarini maksimal darajada samarali ishlatishlari kerak.

Shuningdek, kichik bizneslar uchun samarali moliyaviy boshqaruvning muhim jihatlaridan biri — kadrlarni boshqarish va ular bilan moliyaviy qarorlarni muhokama qilishdir. Kichik bizneslarda xodimlar va menejerlar o'rtasidagi kommunikatsiya va hamkorlik yuqori bo'lishi zarur. Moliyaviy qarorlar, ayniqsa, o'sish, investitsiyalar va risklarni boshqarish bilan bog'liq bo'lgan qarorlar, jamoa tomonidan qo'llab-quvvatlanishi va to'g'ri tushunilishi kerak. Shu sababli, samarali moliyaviy boshqaruv strategiyasini amalga oshirish uchun menejerlar o'z jamoalari bilan doimiy ravishda muloqotda bo'lishlari, hamkorlikni rivojlantirishlari va xodimlarni o'zgarishlarga tayyorlashlari lozim. Bu, o'z navbatida, biznesning barqaror rivojlanishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, kichik bizneslar o'zining moliyaviy barqarorligini ta'minlash uchun o'z faoliyatini strategik ravishda boshqarishlari kerak. Strategik boshqaruv, biznesning uzoq muddatli maqsadlariga erishish uchun barcha resurslarni, shu jumladan moliyaviy, insoniy va texnologik resurslarni samarali boshqarishni o'z ichiga oladi. Bu jarayonda biznes rahbarlari o'z faoliyatini rejalashtirish, innovatsion yondashuvlarni qo'llash va o'zining raqobatbardosh ustunliklarini yaratish orqali strategik yondashuvlarni amalga oshirishlari zarur. Kichik bizneslar o'z strategik rejalari asosida, resurslarni oqilona va samarali tarzda taqsimlab, uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishishlari mumkin.

Bundan tashqari, kichik bizneslar uchun moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirishning roli tobora ortib bormoqda. Raqamli moliyaviy boshqaruv vositalari, masalan, moliyaviy dasturlar, xarajatlarni kuzatish tizimlari va tahlil platformalari yordamida bizneslar o'z moliyaviy jarayonlarini samarali boshqarishlari mumkin. Bu texnologiyalar, shuningdek, biznesga moliyaviy qarorlarni tez va aniq qabul qilish, resurslarni optimallashtirish va risklarni boshqarishda yordam beradi.

Samarali moliyaviy boshqaruvni amalga oshirish uchun kichik bizneslar uchun taqdim etiladigan bir nechta muhim tavsiyalar mavjud. Birinchi tavsiya — moliyaviy tahlilni muntazam ravishda amalga oshirish, ikkinchisi — o'z investitsiyalarini ehtiyotkorlik bilan rejalashtirish va diversifikatsiya qilish, uchinchisi — risklarni boshqarish va minimalizatsiya qilish, to'rtinchisi esa — samarali budjetlashtirish va moliyaviy resurslarni strategik ravishda taqsimlashdir. Bu tavsiyalar kichik bizneslarning uzoq muddatli barqarorligini va muvaffaqiyatini ta'minlashga yordam beradi.

Natijada, kichik bizneslarda moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun samarali moliyaviy boshqaruv va strategik yondashuvlarning roli juda katta. Boshqaruvchilar o'z bizneslarining moliyaviy resurslarini to'g'ri yo'naltirish, investitsiyalarni to'g'ri amalga oshirish, risklarni kamaytirish va doimiy ravishda moliyaviy tahlilni amalga oshirish orqali bizneslarni muvaffaqiyatli boshqarishlari mumkin. Moliyaviy boshqaruvning samarali yondashuvlari kichik bizneslarga o'z faoliyatini barqarorlashtirish, rivojlantirish va o'sishda davom etish imkoniyatini

beradi, shuningdek, ularni raqobatbardosh bozor sharoitlarida muvaffaqiyatli ishlashga yordam beradi.

VI. Foydalanilgan adabiyotlar

- [1] Kim, D. (2021). "Small Business Financial Management." Journal of Business Finance.
- [2] Johnson, M., & Smith, P. (2020). "Financial Stability in Small and Medium Enterprises." International Journal of Economics.
- [3] Tashkent Economic Review (2019). "Kichik Biznesda Moliyaviy Barqarorlikni Ta'minlash."
- [4] Mulligan, S. (2018). "Strategic Financial Planning for Small Businesses." Harvard Business Review.
- [5] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 10.11.2023 yildagi PF-193-son <https://lex.uz/docs/-6658633>
- [6] Тўхтасинова Д.Р. Саноат корхоналарида маҳсулотлар рақобатбардошлигини оширишда инновациялар ва уларнинг бошқаришнинг назарий масалалари //Бизнес-эксперт. Бизнес-Daily медиа. – 2020, №8, 42–45-б. (08.00.00 №3).
- [7] Лукиных М.И. Организация производства как подсистема управления / М.И.Лукиных, Г.А.Ярин. –Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. экон. ун-та, 2010. – 547 с.
- [8] Дресвянников В.А. - Центр оценки и развития персонала (Assessment and Development Center): создание и технология работы - Русайнс - 2017 - 221с. - ISBN: 978-5-4365-2242-5 - Текст электронный // ЭБС BOOKRU - URL: <https://book.ru/book/927768>
- [9] Рудакова О.С. Методология реинжиниринга бизнес-процессов промышленных организаций: автореф. дис. ... д-ра экон. наук: 08.00.05/ Рудакова Ольга Степановна. –М., 2010. –45 с.
- [10] Йулдошев К.Ю., Муфтайдинов К., Иқтисодий билим асослари. Ўқув қўлланма. Т.: Ўқитувчи. 1999. - 25 б.
- [11] Кодиров А. Иқтисодиёт назарияси. Т.: ТДТУ. 2002. - 17 б.
- [12] Абдурахмонов К.Х. Мехнат иқтисодиёти. Т.: Мехнат. 2004. - 76 б.
- [13] Атаниязов Ж.Х., Жалилов Т. Роль человеческого капитала в инновационном развитии экономики // Ҳалқаро молия ва ҳисоб. Т.: 2019. № 2. - Б. 1-9.
- [14] Becker G. Human capital. - New York: Columbia University Press, 1964.
- [15] Гулямов С.С., Очилов Н., Сайдахмедов О. Интеллектуал иқтисодиёт самардорлик омиллари // Ўзбекистан иқтисодий ахборотномаси. Т.: 2015. № 6. - Б. 38-41.
- [16] Рахимова Д.А. Совершенствование методологических основ финансирования социальной сферы в Узбекистане. Автореферат докторской диссертации по экономическим наукам. Т.: 2018. - 72 б.
- [17] Ханкелдиева Г. Ш. Организационно-экономический механизм управления инвестиционной деятельностью в сфере телекоммуникаций //Экономика и бизнес: теория и практика. – 2019. – №. 11-3.
- [18] Khankeldieva G.Sh. Prospects of the development of investment activity in the field of tourist services: problems and ways of solution. //International Scientific Journal
- [19] “Theoretical & Applied Science”, Philadelphia, USA. 10,(78), 2019. – 160-165 pp.
- [20] Ханкелдиева Г.Ш. Особенности корпоративного управления в акционерных обществах с государственным участием // Бюллетень науки и практики. Электрон. журн. 2017. №11 (24). С. 357-363. Режим доступа: <http://www.bulletennauki.com/honkeldiyeva>
- [21] Ханкелдиева Г. Ш. Перспективы развития электроэнергетической отрасли Республики Узбекистан в условиях модернизации экономических отношений // Бюллетень

науки и практики. Электрон. журн.2017. №12 (25). С. 293-299. Режим доступа: <http://www.bulletennauki.com/honkeldiyeva-g>.

[22] Назарматов О.С. Оценка и управление стратегическими приоритетами инновационного и научно-технологического развития текстильной промышленности Республики Узбекистан. Бюллетень науки и практики / Bulletin of Science and Practice. Т.7. №12. 2021 <https://doi.org/10.33619/2414-2948/73>. 197-201 betlar.

[23] Назарматов О.С. К вопросам совершенствования управления инновационными процессами в текстильной промышленности. An international Journal of. Экономика и предпринимательство. № 9,2023. 1271-1278 betlar.

[24] Назарматов О.С. Improving the use of innovative processes in hr management in textile enterprises. AKADEMICIA An International Multidisciplinary Research Journal. ISSN 2249-7137. Vol.12 Issue 08. August 2022.30-40 betlar.

[25] Nazarmatov O.S. The usage of foreign experiences management innovative activities in the healthcare. Theoretical &Applied Science. № 10(78) 2019. p-ISSN 2308-4944 (print). e-ISSN 2409-0085 (online). Philadelphia, USA. 166-169 betlar.